В. І. Давиденко
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ
(на матеріалі енциклопедичних і тлумачних словників)

У статті проаналізовано погляди мовознавців про актуальну й важливу проблему – розробку типології словників, розкрито різноманітні підходи та критерії. Сучасні українські лексикографи створили унікальні фундаментальні енциклопедичні праці, які різняться за масштабністю та важливістю поставлених завдань, тематичною складовою, специфікою відбору й опису об'єкту, формою організації та представлення матеріалу, цільовою направленістю й т. ін.

Ключові слова: *типологічна характеристика, критерії класифікації, енциклопедичні та лінгвістичні словники, тенденції розвитку, перспективи лексикографічної картини.*

Розробка типології словників належить до актуальних і важливих проблем лексикографії. Ця проблема має не тільки теоретичне, але й практичне значення, оскільки її розв'язання дозволяє чітко визначити місце, а отже, й статус кожної словникарської праці, спрогнозувати напрями, тенденції розвитку, перспективи лексикографічної діяльності, розмаїття та особливості картини сучасних і майбутніх словникарських праць.

Основні труднощі лексикографічної типології пов'язані, по-перше, з кількістю та багатоплановістю об'єкту класифікації – словниками; по-друге, варіанти запропонованої систематизації ґрунтуються на множинності підходів, неоднозначності, розгалуженості підстав диференціювання, відборі або обранні кількості й введенні уніфікованих класифікаційних критеріїв або параметрів безпосередньо для лексикографічної класифікації.

Мета цієї статті полягає в аналізі сучасних енциклопедичних і тлумачних словникарських праць на засадах типологічної характеристики, параметричних вимірів та особливостей творів, що в подальшому дасть змогу описати наявні та спрогнозувати появу нових творів.

Як зазначають мовознавці, "типологія словників – це, властиво, їхня класифікація, базована на засадничих, принципових, найважливіших розрізнювальних ознаках словникових праць. <…> І тут надзвичайно важливо враховувати факт, що інколи ці ознаки можуть навзаєм суперечити собі, що вимагає, по-перше, визначення ієрархії ознак і, по-друге, врахування основних і додаткових ознак" [2, с. 68].

Першим до створення цілісної обґрунтованої класифікації словникових праць звернувся Л. В. Щерба в "Опыте общей теории лексикографии" (1940), яку згодом розширив у "Языковой системе и речевой деятельности" [15, с. 265–304].

Класифікація Л. В. Щерби є актуальною в європейській лексикографії, а не лише російській (О. Демська) та ґрунтується на таких шести протиставленнях: 1. Словник академічний – словник-довідник. 2. Енциклопедичний словник – загальний словник. 3. Tesaurus – звичайний тлумачний або перекладний словник (під тезаурусом Л. В. Щерба розумів повний словник, у якому наводяться всі слова, які зустрілися в даній мові хоча б один раз). 4. Звичайний (тлумачний або перекладний) словник – ідеологічний словник. 5. Тлумачний словник – перекладний словник. 6. Неісторичний – історичний словник [15, с. 265–304].

В. А. Козирєв визначає тип словника в першу чергу за характером його джерел і адресатом, зокрема, можливими є наступні види відношень : 1) від тексту – до словника (наприклад, історичні словники); 2) від системи – до слова (наприклад, семантичні словники); 3) від комунікативної задачі – до словника; 4) від лексикона людини – до словника (наприклад, словники лексичних мінімумов, асоціативні словники) [8, с. 7].

В. В. Морковкін, враховуючи неможливість зведення типології словників до класифікації за однією основою, пропонує класифікацію, для якої бере три типи основ : “що”-основа, “як”-основа й “для кого”-основа. Перші визначають об’єкт словникового опису, другі – характер розташування матеріалу, спосіб знаходження інформації, треті – специфіку словника в зв’язку з образом адресата, його національними, віковими, професійними та іншими можливостями [8, с. 33; 9, с. 130–132].

П. Н. Денисов доводить, що типологію словників визначають чотири основні координати: 1) лінгвістична (за цією координатою виділяються тлумачні, ідеографічні та аспектні – синонімічні, антонімічні, омонімічні та под. – словники); 2) психологічна, пов’язана зі властивостями та особливостями користувача (за цією координатою виділяються словники для носіїв мови, для іноземців, ЕОМ); 3) семіотична (ця координата задає знакову специфіку словника, своєрідність метамови, сукупність засобів фіксації інформації – шрифти, виділення, колір, таблиці, символи); 4) соціологічна (ця координата передбачає врахування особливостей даної культури, даного суспільства; на це спеціально орієнтованими є, наприклад, лінгвокраїнознавчі словники; словники до творів тощо [3, с. 210–211].

В. В. Дубічинський пропонує загальну типологію словників, ґрунтуючись на 9 диференційних засадах [5]:

– залежно від кількості описуваних мов – одномовні словники, двомовні та багатомовні, або перекладні;

– за охопленням лексики – словники, що включають лексику “без обмежень”, і словники, що описують тільки певні лексичні шари;

– за обсягом – великі, або “повні”, стислі та лексичні (термінологічні) мінімуми;

– за оформленням та деталізацією інформації – комп'ютерні, друковані які в свою чергу поділяються на багатомовні, одномовні словники, кишенькові та ілюстративні;

– залежно від функціональної спрямованості – функціонально-галузеві, функціонально-мовні та функціонально-образні;

– згідно з порядком опису лексичного матеріалу – семасіологічні, алфавітні, ономасіологічні й алфавітні зворотні;

– з культурологічного погляду – ономастичні, "країнознавчі"словники, що репрезентують культуру мовлення та літературну норму;

– змішані, або комплексні, словники – тлумачно-сполучувані, тлумачно-перекладні, перекладно-синонімічні, алфавітно-гніздові, етимолого-фразеологічні, тлумачно-перекладно-сполучувані тощо;

– навчальні словники – країнознавчі, фразеологічні, термінологічні, сполучувані, комплексні, ідеографічні, ілюстративні тощо.

Окремо В. В. Дубічинський розробив типологію для словників саме української мови, яка включає лексикографічні праці : 1) автоматичні / паперові; 2) перекладні / одномовні; 3) інверсійні / алфавітні; 4) "лексичні" (тлумачні, іншомовних слів, мови письменників, ономастичні, етимологічні, історичні, синонімів, антонімів, паронімів, омонімів, термінологічні, діалектні) й "нелексичні" (фразеологічні, словотвірні, орфографічні, орфоепічні, частотні) [5, с. 16–19].

У відомій "Українській мові : енциклопедії" представлена класифікація О. О. Тараненка, в якій за об'єктом лексикографування розрізняються філологічні та енциклопедичні словники, за параметром "кількість представлених мов" – одномовні, перекладні. У межах двомовних словників виокремлено:

– за рівнями мови – лексичні (як основний тип мовного словника), фразеологічні, пареміологічні, крилатих висловів і афоризмів, граматичні, керування, морфемні, словотвірні, акцентологічні;

– за охопленням словникового складу мови – тезауруси (якнайширше охоплюють словниковий склад мови), словники-мінімуми, діалектні, словники міського койне, жаргону, арго, дитячої лексики, мови письменників, термінологічні, а також загальних і власних назв, іншомовних слів;

– за аспектами опису мови – тлумачні, синонімів, антонімів, паронімів, омонімів, керування, епітетів, асоціативних норм, орфографічні, частотні, етимологічні;

– з погляду історичної перспективи та динаміки розвитку мови – історичні, застарілих слів і словники неологізмів;

– за розміщенням лексичного матеріалу – алфавітні (прямі й обернені), алфавітно-гніздові, ідеографічні, або тематичні й алфавітно-тематичні;

– за призначенням – загального та спеціального (наукові, навчальні, довідкові словники), призначення;

– за обсягом реєстру – короткі (до 30 тисяч слів), середні (70-80 тисяч) і повні [10, с. 610–612].

Зазвичай виділяють такі класифікаційні параметри: об'єкт лексикографування: 1) одиниця мови / реалія, факт (мова йде про традиційний поділ на лінгвістичні / енциклопедичні словники); 2) склад реєстру (загальний або спеціальний); 3) спосіб словникового опису реєстрових одиниць (тлумачний, перекладний тощо); 4) кількість мов; 5) спрямованість лексикографічної праці; 6) її мета і призначення (наукове, довідкове, нормативне, описове тощо); 7) обсяг [2, с. 68].

О. О. Тараненко пропонує такі критерії класифікації : 1) за кількістю охоплених словником мов; 2) за рівнями мови; 3) за охопленням словникового складу мови; 4) за аспектами опису мови; 5) з погляду історичної перспективи та динаміки розвитку мови; 6) за розміщенням лексичного матеріалу; 7) за призначенням; 8) за обсягом реєстру [2, с. 73].

Найменшу кількість критеріїв – три – для типології запропонував В. В. Морковкін, найбільшу – дев'ять – представив В. В. Дубічинський.

Наразі український лексикографічний простір характеризується появою багатьох лінгвістичних і енциклопедичних, перекладних і термінологічних словників, довідників для загальних і спеціальних цілей, словників змішаного типу, а також численних довідників з різних сфер знань тощо.

Сучасні українські лексикографи створили унікальні фундаментальні енциклопедичні праці, які різняться за масштабністю та важливістю поставлених завдань, тематичною складовою, критеріями відбору та опису об'єкту, формою організації та представлення матеріалу, цільовою аудиторією, але які об'єднує наукова об'єктивність і виваженість.

Так, наприклад, специфіка "Енциклопедії Сучасної України: у 20 т." полягає "в тому, що в ній переважає сучасний матеріал, особлива увага приділяється явищам, процесам, поняттям, що характеризують добу державної незалежності України. Завданням було побачити й інтерпретувати все нове, що з'явилося в житті суспільства, і включити його в багатющу, справді грандіозну картину реальної України в усіх аспектах – політичному, ідеологічному, етнічному, економічному, науковому, релігійному, спортивному тощо – причому на рівні всіх регіонів" [7, с. 6].

"Українська мова: Енциклопедія" (2015) – видання, в якому вперше на основі досягнень сучасного мовознавства в систематизованій формі подані відомості про українську мову та українське мовознавство, розглянуто різні аспекти опису української мови – її будову, територіальне поширення, соціальну та стилістичну функцію, її історичний розвиток, місце серед інших мов і контакти з іншими мовами, пам'ятки української мови та писемності, українську мову на карті світу, прикладне застосування її досліджень, історію та сучасний стан науки про українську мову як в Україні, так і за кордоном. Значний масив книги присвячений мовознавцям, письменникам, які зробили істотний внесок у розвиток української мови, мовознавчої науки,

вміщено статті про установи та організації, друковані органи, які ведуть дослідження та пропаганду української мови [10, с. 5].

"Шевченківська енциклопедія: в 6 т." – масштабний дослідницький і довідниковий проект, автори якого "поставили за мету системно проаналізувати здобутки шевченкознавства за півтора століття, повернути до наукового обігу татуйовані імена історичних та культурних діячів. Висвітлити зв'язки творчості Шевченка із зарубіжними літературами й мистецтвом. У виданні переосмислено традиційні уявлення про світогляд Шевченка, розкрито міфологічні, фольклорні, літературні й психологічні основи образності поета, письменницьке й художницьке новаторство, вихід далеко за межі тодішніх естетичних канонів і норм" [14, с. 5].

Формат енциклопедичних видань виявився настільки вдалим, що його стали використовувати при укладанні книжок для дітей, вікова аудиторія яких складає від дошкільників (2–3 років) до молодших, середніх і старших школярів.

В українському лексикографічному просторі існує величезна кількість творів для дітей, різних за тематикою, але однакових за принципами укладання, забезпеченням системності, логічної впорядкованості, з урахуванням вікових особливостей користувачів.

Одним із найкращих творів є "Дивовижна Україна : Енциклопедія для дітей" [4], призначена для дітей середнього та старшого шкільного віку, в якій розкриваються такі теми: Що означає назва "Україна"? Цікаве та незвичайне в Україні, Україна і світ, Територія України, Історичні та етнографічні області України, Населення України, Українська мова, Релігії в Україні, Державні символи України, Українська кухня, Українська національна валюта, Природа України, Чумаки та чумацький шлях, Гайдамаки, Українське козацтво, Гетьмани України тощо. Необхідно виділити такі розділи, як: Цікаві факти про Карпати, Дніпро, Культура й традиції України, Традиції та звички українців, Обереги, Вишиванки, Легенди України, Таємниці українських скарбів, Сенсаційні археологічні знахідки, Карта пам'яток України, Найвідоміші винаходи українців, Всесвітньовідомі митці України, Видатні українці, якими ми захоплюємося, тощо. Це твір, в якому для школярів (на наше переконання, й для дорослих) подана повна, різностороння й цікава інформація про Україну. Необхідно зазначити, що вражає бездоганний відбір, найвдаліші способи подачі матеріалу, професіоналізм укладачки – Ю. М. Карпенко – та видавців. До переваг цієї енциклопедії належить також поліграфічне оформлення: наявність великої кількості фотографій, карт, схем; те, на що варто звернути увагу й запам'ятати, подається на білому фоні рушника кольоровим шрифтом; корисна інформація продумано представлена. Видання написано гарною українською мовою й гарно ілюстровано, завдяки чому воно яскраве, кольорове та наочне [8].

В українській лексикографії є словникарська серія “Енциклопедія для маленьких вундеркіндів”, до якої входить, зокрема, “Азбука ввічливості: історія про маленьку дівчинку, її друга, хороші манери і чарівні перетворення” [13]. Ця книга включає історії про головну героїню – маленьку дівчинку Мері-Джейн. Форма подачі матеріалу включає також короткі англійські віршики, пісні, розмальовки, запропоновані ігри тощо. Ця енциклопедія гарно проілюстрована малюнками.

Мовознавці доводять, що “українська лексикографія, традиції якої сягають ще у XVI століття, на початку XXI століття – це сукупність великої кількості словників, різних за відтвореними в них мовами, призначенням, повнотою; центральне місце серед різноманіття лексиконів належить словникам української мови” [11, с. 111].

Найвідомішим і найбільшим є “Український тлумачний словник: тезаурус: 250 000 слів та словосполучень” [12], до переваг якого відносяться: реєстрово-гніздова структура, повнота представлення загальновживаних слів і словосполучень, що з’явилися в українській літературній мові в останні роки XX та на початку XXI століття, їх стилістичне забарвлення (наприклад, понижена, жаргонна та інша лексика), одиниці на позначення економічних, історичних, філософських, політичних понять тощо, неологізми, що виникли завдяки стрімкому розвитку сучасної науки та техніки на межі століть, діалектизми; багата джерельна база й введення у деякі статті енциклопедичних довідок, що є новим для таких праць.

Нещодавно з’явився “Український лексикон кінця XVIII – початку XXI ст.: словник-індекс: у 3-х т.: близько 3000 тис. слів” [11]. “Для презентації номінативних засобів мови, зафіксованих у словниках, різних за часом укладання, обсягами та прийомами опрацювання мовного матеріалу, а також для відтворення руху кожного слова в національному лексикографічному просторі, слугують спеціальні словники-індекси чи словники-путівники, які зазвичай називають зведеними. Таким є “Український лексикон кінця XVIII – початку XXI ст.: словник-індекс” <…>, який хронологічно відповідає періоду від початку активного формування нової української літературної мови до сьогодення” [11, с. 4]. Для створення цього словника було обрано 18 філологічних і деяких енциклопедичних словників та зроблено спробу звести їх у єдиний алфавітний покажчик – індекс. Це перший український словник-індекс інтегрувального типу.

На переконання авторів, перелік можливих сфер лінгвістичних досліджень, в яких можна використати інформацію “Українського лексикона кінця XVIII – початку XXI ст.: словника-індекса: у 3-х т.: близько 3000 тис. слів”, – це лексико-семантичний, структурний, історичний, статистичний, типологічний, функційний, ортологічний напрями лінгвістичних розвідок.

Нещодавно з’явилися лексикографічні роботи, укладачі яких ставлять за мету розкриття величі й краси рідної мови, удосконалення, краще володіння мовою, збагачення словникового запасу користувачів тощо.

Прикладом може слугувати праця "Гарна мова – одним словом: словник вишуканої української мови" Т. Берези [1], джерельна база якої становить близько 500 творів як українських, так і зарубіжних авторів (Ю. Андрухович, І. Багряний, О. Довженко, О. Гончар, Б. Грінченко, Є. Гуцало, О. Бальзак, Д. Браун, О. Вайльд, Ч. Діккенс, У. Еко, П. Коельо, А. Крісті та ін.). Словник пропонує вживати, наприклад, *ощасливити* замість "зробити щасливим", *отакої* замість "нічого собі, о на маєшь", *отямитися* замість "позбавитися ілюзій", *анітелень* замість "ні слова, ні звука", *базіка* замість "людина, яка любить багато говорити", *базікати* замість "говорити багато та беззмістовно". Причому є слова знайомі, розповсюджені, які більшість українців використовує правильно, наприклад: *вельми* замість "у значній мірі; дуже", *вештатися* замість "ходити туди-сюди", *доладно* замість "так, як треба", *всупереч* замість "незважаючи на" тощо. А є такі, що потребують уваги : *безмаль* замість "трохи менше", *вивищитися* замість "піднятися вище, над кимось", *гребувати* замість "використовувати всі можливості", *навспак* замість "у зворотному напрямі" тощо.

Останнім часом перед українськими лексикографами постало нагальне питання про створення авторитетних і надійних словників, у яких було б представлено терміни нових дисциплін і галузей знань.

Отже, за спостереженнями вчених, кінець XX – початок XXI століть виявилися найдинамічнішим періодом у розвитку української лексикографії: в плані появи величезної кількості лінгвістичних, енциклопедичних, перекладних, термінологічних словників, довідників, словників змішаного типу тощо.

У сучасній практиці інноваційні процеси простежуються в укладанні всіх типів словникарських праць.

Література:

1. *Береза Т.* Гарна мова – одним словом : словник вишуканої української мови. Львів : Апріорі, 2015. 420 с.
2. *Демська О.* Вступ до лексикографії. К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2010. 266 с.
3. *Денисов П. Н.* Лексика русского языка и принципы ее описания. 2-е изд. М., 1993. 245 с.
4. Дивовижна Україна : Енциклопедія для дітей : для дітей серед. та ст. шк. віку. Укл. Ю. М. Карпенко. К. : Глорія, 2018. 223 с.
5. *Дубічинський В. В.* Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології. Харків : НТУ "ХПІ", 2004. 203 с.
6. Енциклопедія про все на світі у казках та оповіданнях : для дітей дошк. віку. Укл. Ю. М. Карпенко. К. : Глорія, 2017. 128 с.
7. Енциклопедія Сучасної України. У 20 т. К. : Поліграфкнига, 2001–2018.
8. *Козырев В. А., Черняк В. Д.* Русская лексикография. М. : Дрофа, 2004. 285 с.

9. *Морковкин В. В.* Основы стимулирующей типологии словарей. Современное состояние и тенденции развития отечественной лексикографии. М., 1983. С. 130–132.
10. Українська мова : Енциклопедія. Вид. 4-е, зі змін і допов. К. : Енцикл. вид-во, 2015. 852 с.
11. Український лексикон кінця XVIII – початку XXI ст. : словник-індекс у 3 т. : близько 300 000 сл. К. : Вид. дім Д. Бураго, 2017. Т. 1. 669 с.; Т. 2. 637 с.; Т. 3. 747 с.
12. Український тлумачний словник : тезаурус : 250 000 слів та словосполучень. Укл. В. Б. Бусел. Ірпінь, К. : Перун, 2016. 1692 с.
13. *Чуб Н. В.* Азбука ввічливості : історія про маленьку дівчину, її друга, хороші манери і чарівні перетворення. Харків : Віват, 2016. 109 с.
14. Шевченківська енциклопедія. В 6 т. Редкол. : М. Жулинський (голова) та ін. К. : Імекс-Лтд, 2012. Т. 1. 895 с.
15. *Щерба Л. В.* Языковая система и речевая деятельность. Л. : Наука, 1974. 428 с.

R e f e r e n c e s :

1. *Bereza T.* Harna mova – odnym slovom : slovnyk vyshukanoyi movy [Good language – in a word : a dictionary of the exquisite Ukrainian language]. Lviv : Apriori, 2015. 420 s.
2. *Demska O.* Vstup do leksykohrafiyi [Introduction to Lexicography]. K. : Vyd. dim “Kyyevo-Mohylyanska akademiya”, 2010. 266 s.
3. *Denysov P. N.* Leksika russkogo yazyka i printsypy yeyo opisaniya [Vocabulary of the Russian language and the principles of its description]. 2-e izd. M., 1993. 245 s.
4. Dyvovyzhna Ukraina : Entsyklopediya dlya ditey : dlya ditey sered. ta st. shk. viku [Amazing Ukraine : Encyclopedia for children : for children of school age]. Ukl. Yu. M. Karpenko. K. : Hloriya, 2015. 223 s.
5. *Dubichynskyy V. V.* Ukrainska leksykohrafiya : istoriya, suchasnist ta kompyuterni tekhnolohiyi [Ukrainian Lexicography : history, modernity and computer technology]. Kharkiv : NTU : “KHPI”, 2004. 203 s.
6. Entsyklopediya pro vse na sviti u kazkakh ta opovidannyakh : dlua ditey doshk. viku [Encyclopedia of everything in the world in fairy tales and stories : for children of preschool age]. Ukl. Yu. M. Karpenko. K. : Hloriya, 2017. 128 s.
7. Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny [Encyclopedia of Modrn Ukraine]. U 20 t. K. : Polihrafknyha, 2001–2018.
8. *Kozyrev V. A., Chernyak V. D.* Russkaya leksykohrafyya [Russian Lexicograpgy]. M. : Drofa, 2004. 285 s.
9. *Morkovkin V. V.* Osnovy stimulyruyushchey typologii slovarey [Fundamentals of stimulating typology of dictionaries]. Sovremennoye sostoyanie i tendentsii razvitiya otechestvennoy leksykografii. M., 1983. S. 130–132.
10. Ukrainska mova : Entsyklopediya [Ukrainian language : Encyclopedia]. Vyd. 4-e, zi zmin. i dopov. K. : Entsykl. vyd-vo, 2015. 852 s.
11. Ukrainsky leksykon kintsya XVIII – pochatku XXI st. : slovnyk-indeks u 3 t. : blyzko 300 000 sl. [Ukrainian lexicon of the late eighteen – early twenty-first century : dictionary-index in 3 volumes : about 300,000 words]. K. : Vyd. Dim D. Buraho, 2017. T. 1. 669 s.; T. 2. 637 s.; T. 3. 747 s.

12. Ukrayinskyy tlumachnyy slovnyk : tezaurus : 2500 sliv ta slovospoluchen [Ukrainian explanatory dictionary : thesaurus : 250,000 words and phrases]. Ukl. V. B. Busel. Irpin, K. : Perun, 2016. 1692 s.
13. *Chub N. V.* Azbuka vvichlyvosti : istoriya pro malenku divchinku, yiyi druha, khoroshi manery I charivni peretvorennya [The alphabet of politeness, a story about a little girl, her friend, good manners and magical transformation]. Kharkiv : Vivat, 2016. 109 s.
14. Shevchenkivska entsykhlopediya. U 6 t. [Shevchenko's encyclopedia : in 6 volumes]. Redkol. : M. Zhulynskyy ta in. K. : Imeks-Ltd. T. 1. 2012. 895 s.
15. *Shcherba L. V.* Yazykovaya systema i rechevaya deyatelnost [Language system and speech activity]. L. : Nauka, 1974. 428 s.

Давыденко В. И. Типологическая характеристика современных украинских лексикографических произведений (на материале энциклопедических и толковых словарей).

В статье проанализированы взгляды языковедов на актуальную и важную проблему – разработку типологии словарей, раскрыты различные подходы и критерии. Современные украинские лексикографы создали уникальные фундаментальные энциклопедические работы, которые отличаются масштабностью и важностью поставленных задач, тематической составляющей, спецификой отбора и описания объекта, формой организации и представления материала, целевой направленностью и т. д.

Ключевые слова: *типологическая характеристика, критерии классификации, энциклопедические и лингвистические словари, тенденции развития, перспективы лексикографической картины.*

Davydenko V. I. Typological characteristics of modern Ukrainian lexicographic works (on the material on encyclopedic and explanatory dictionaries).

The article analyzes the views of linguists on a topical and important issue – the development t of a typology of dictionaries, reveals a variety of approaches and criteria. Modern Ukrainian lexicographers have created unique fundamental encyclopedic works, which differ in scale and importance of tasks, thematic component, specifics of selection and description of the object, form of organization and presentation of material, purpose, etc. The format of encyclopedic publications turned out to be so successful that it began to be used in making books for children, whose age range is from preschoolers (2-3 years) to secondary and high school students. In the Ukrainian lexicography there is a huge number of works for children, different in subject matter, but the same in the following principles: logical order, taking into account the age characteristics of users and so on. Recently, lexicographic works have appeared, the making of which aim to reveal the greatness and beauty of the native language, improve language skills, enrich the vocabulary of users, and so on.

Keywords: *typological characteristics, classification criteria, encyclopedic and linguistic dictionaries, development tendencies, perspectives of lexicographic scene.*